

Tiivistelmä raideliikennelain ja liikenteen palveluista annetun lain muuttamista koskevaan hallituksen esitysluonnokseen saaduista lausunnoista

1. Yleistä

Hallituksen esitys oli lausuntokierroksella 23.3.-30.4.2020 ja siihen saatiin lausuntoja seuraavilta tahoilta: Liikenne- ja viestintävirastolta, Väylävirastolta, rautatiealan sääntelyelimeltä, Onnettomuustutkintakeskukselta, Helsingin seudun liikenne-kuntayhtymältä, VR-Yhtymä Oy:ltä, Finrail Oy:ltä, Kouvolan rautatie- ja aikuiskoulutus Oy:ltä (KRAO), Rautatiealan unioni ry:ltä, Raideammattilaiset JHL ry:ltä, Satamaliitto ry:ltä, Hamina-Kotkan satama Oy:ltä, Metsäteollisuus ry:ltä, UPM-Kymmene Oy:ltä ja Agrocorp Oy:ltä. Oikeusministeriö ilmoitti, että kiireen vuoksi heiltä oli jäänyt huomaamatta lausuntopalvelu.fi-sivuston kautta lausunnonle tullut hallituksen esitysluonnos ja OM:n kanssa on sovittu, että sen voi toimittaa aikanaan suoraan laintarkastukseen, vaikka ministeriö ei ole antanutkaan lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta.

Lausunnoissa otettiin kantaa erityisesti raideliikennelain 2 ja 18 §:iin esitettyihin muutoksiin, joilla korvattaisiin voimassa olevan raideliikennelain siirtoajoa koskevat säännökset sekä liikenteen palveluista annetun lain 69 §:ään, jolla korvattaisiin nykyinen pienimuotoinen kuljettajatoimintaa koskeva käytäntö. Tälle ei nykyisellään ole säännöksiä, vaan käytäntö perustuu hallituksen esityksen perusteluihin ja Liikenne- ja viestintäviraston ohjeisiin. Saatu lausuntopalaute näiden siirtotyötä ja pienimuotoista kuljettajatoimintaa koskevien uusien ehdotettujen säännösten osalta oli hyvin kaksijakoista. Suuri osa lausunnonantajista piti säännöksiä perusteltuina ja antoivat niille tukensa, mutta etenkin VR-Yhtymä Oy, Rautatiealan unioni ry ja Raideammattilaiset JHL ry olivat huolestuneita ehdotettujen muutosten liikenneturvallisuusvaikutuksista. Lain 69 §:n mukainen ilman lupakirjaa tarkoitettu liikennöinti esitettiin myös rajattavaksi selkeästi vain vaihtotyöliikennettä koskemaan.

Edellä mainittuihin säännöksiin saadut kommentit on otettu huomioon niin, että hallituksen esityksestä on poistettu 2 §:ään esitetty muutos, joka koski sitä, miten rataverkko ja sillä tapahtuva liikennöinti voitaisiin sulkea soveltamisalan ulkopuolelle. Lisäksi turvallisuustodistusta koskevaa 18 §:ää raideliikennelakiesityksessä sekä liikkuvan kaluston lupakirjaa koskevaa 69 §:ää liikenteen palveluista annetun lain muutosesityksessä on tarkennettu niin, että muutokset ovat voimassa olevan lainsäädännön siirtoajoa ja pienimuotoista kuljettajatoimintaa koskevien käytäntöjen lakitekniisiä tarkistuksia ja niiden avulla pyritään luomaan oikeusvarmuutta nykytilanteeseen verrattuna. Samalla on näiden säännösten perusteluja täydennetty. Lisäksi Liikenne- ja viestintävirasto tekee hallituksen esityksen viimeistelyä varten erillisen taustaselvityksen voimassa olevan sääntelyn mukaisesta siirtoajomenettelystä (raideliikennelain 18 §:ään esitettävät tarkistukset ja pienimuotoisesta kuljettajatoiminnasta (liikenteen palveluista annetun lain 69 §:ään esitettävät tarkistukset). Nyt esitettävillä tarkennuksilla pyritään luomaan oikeusvarmuutta nykytilanteeseen, ei siis laajentamaan nykytilanteeseen verrattuna ilman turvallisuustodistusta tai kuljettajan lupakirjaa tapahtuvia kuljetuksia.

2. Yksityiskohtaiset lausunnot ja muutosesitykset

Liikenne- ja viestintävirasto esitti lausunnossaan erityisesti tarkempia lisäperusteluita edellä mainituille raideliikennelain 18 §:n sekä liikenteen palveluista annetun lain 69 §:n säännöksille. Virasto on esittänyt myös rataverkon haltijoiden rekiseriä koskevaan 186 a §:ään tarkennusta niin, että rekisteriin tallennettaisiin tietoa huoltovarmuuden kannalta kriittisistä rataverkoista ja niiden haltijoista, ei kuitenkaan näiden valmiussuunnitelmasta kokonaisuudessaan. Lisäksi virastolla oli useita lakitekniisiä muutoksia useisiin hallituksen esityksen säännöksiin. Nämä on otettu huomioon jatkovalmistelussa.

Väylävirasto katsoi, että lausuntokierroksella olleen hallituksen esityksen perustelut 2 ja 18 §:ien osalta jätti liian avoimeksi sen, millä perusteilla ja menettelyillä rataverkon haltija voi sulkea rataverkon. Myös liikenteen palveluista annetun lain 69 §:n mukainen liikennöinti ilman lupakirjaa pitäisi rajata selkeästi vaihtotyöliikenteeseen. Tätä on esittänyt myös **Rautatiealan unioni ry**. Lausunnot otettu huomioon edellä luvussa 1 todettulla tavalla. Kuten edellä on todettu, raideliikennelakiesityksestä jätetään pois 2 §:n muuttamista koskeva esitys ja raideliikennelain 18 §:ää ja sen perusteluita tarkistetaan ja selkiytetään. Myös liikenteen palveluista annetun lain 69 §:n muutos ilman lupakirjaa tapahtuvasta liikenteestä rajataan selkeästi vaihtotyöliikenteeseen.

Rautatiealan sääntelyelin esitti eräitä tarkennuksia lain 133, 152 ja 152 a §:ien perusteluihin, jotka on otettu huomioon jatkovalmistelussa. Rautatiealan sääntelyelin on myös esittänyt, että valtioneuvoston asetus rautatieliikenteen harjoittajille tarjottavista palveluista (1489/2015) uudistettaisiin.

VR-Yhtymä Oy, Rautatiealan unioni ry (RAU) ja Raideammattilaiset JHL ry esittivät lausunnoissaan huolensa raideliikennelain 2 ja 18 §:iin sekä liikenteen palveluista annetun lain 69 §:ään esitettyjen muutosten liikenneturvallisuusvaikutuksista ja esittivät niiden täydentämistä. **VR ja RAU** ovat esittäneet, että 2 ja 18 §:ien perusteluja tarkennetaan, jos esitetyt muutokset näihin pykäliin aiotaan saattaa voimaan. **RAU** tosin katsoo, että tulisi pitäytyä voimassa olevan raideliikennelain 32 §:n mukaisessa siirtotyötä koskevassa sääntelyssä. **Raideammattilaiset JHL ry** on esittänyt, että esitettyjä muutoksia näihin pykäliin ei tehtäisi. **VR ja KRAO** ovat esittäneet myös, että liikenteen palveluista annetun lain 69 §:n perusteluissa ei alueellisesti laajoja liikennepaikkoja saisi rajata esitetyllä tavalla Helsingin, Tampereen, Turun, Kouvolan ja Imatran liikennepaikkoihin. VR on myös esittänyt tarkennuksia vaarallisten aineiden kuljetuksia koskeviin perusteluihin 69 §:n perusteluissa. VR on myös esittänyt, että liikenteen palveluista annetun lain 208 §:ää muutettaisiin niin, että rautatiepsykologin ja -lääkärin lausunnot soveltumattomuudesta annettaisiin suoraan työnantajalle, mutta tietosuojanäkökulmasta tätä esitystä ei ole otettu mukaan hallituksen esitykseen. Lausunnot on otettu soveltuvien osin huomioon edellä luvussa 1 kuvatulla tavalla. VR:llä oli lisäksi eräitä muita lakitekniisiä huomioita, jotka on pyritty ottamaan huomioon hallituksen esityksen jatkovalmistelussa.

KRAO Oy esitti launnonssaan eräitä huolia ja kysymyksiä liikenteen palveluista annetun lain 69 §:ään ja sen perusteluihin, jotka on pyritty ottamaan huomioon jatkovalmistelussa. KRAO on esittänyt mm., että luvan sijasta pitäisi pykälässä käyttää termiä lupakirja. Tätä muutosta ei kuitenkaan voida pykälässä toteuttaa, koska luvalla tarkoitetaan lupavaatimusta ja varsinaisella lupakirjalla sitä, että vaatimusten mukainen lupa on saatu. Lisäksi muutos edellyttäisi useiden muiden liikennepalvelulain säännösten uudelleen tarkastelua. KRAO on myös huomauttanut, että VAK-lainsäädäntö ei edellytä kuljetajan lupakirjan välttämättömyyttä. Perusteluja selkiytetään VAK-kuljetusten osalta, joihin sääntelymuutoksella ei ole tarkoitus puuttua.

Finrail Oy on tukenut hallituksen esitystä, mutta esittänyt, että hallituksen esitykseen lisättäisiin sen aikoinaan raideliikennelain valmistelussa esittämä muutos raideliikenteen tallenteita koskevaan 168 §:ään, jolloin Finrail saisi oikeuden kaikkien tallenteiden käyttöön vastaavalla tavalla kuin on 163 §:ssä annettu kaupunkiraideliikenteen rataverkon haltijalle ja toiminnanharjoittajalle. Kaupunkiraideliikenteessä tilanne on kuitenkin eri, koska verkkoa hallinnoi ja sillä liikennettä harjoittaa sama toimija eli HKL. Finrailille vastaavien oikeuksien antaminen 168 §:ssä kuin ne nykyisellään ovat Väylävirastolla olisi tietosuoja- ja perustuslakisyistä erittäin ongelmallista ja siksi tätä muutosesitystä ei ole otettu huomioon.

Satamaliitto ry tukee hallituksen esityksen mukaista muutosta, että markkinasääntelyssä satamien sisällä olevia raiteita kohdeltaisiin jatkossa palvelupaikkoina rataverkon

haltijan sijasta. Satamaliitto on antanut tukensa esitetyille muutoksille raideliikennelain 2 ja 18 §:ssä sekä liikenteen palveluista annetun lain 69 §:ssä, jotka joustavoittavat menettelyjä yksityisraiteilla.

Kotka-Haminan satama Oy on esittänyt tarkennettavaksi hallituksen esityksen perusteluihin satamaraiteita hallinnoivasta sataman pitäjämästä ja tämä on pyritty ottamaan huomioon.

Yhteinen toimialaliitto ry on tukenut hallituksen esitystä, mutta korostanut, että julkisen palveluvelvoitteen rautateiden henkilöliikennepalveluiden järjestämisessä kilpailutuksen pitää olla aina ensisijainen järjestämistapa ja suorahankinnan on oltava poikkeus.

Onnettomuustutkintakeskus, Helsingin seudun liikenne-kuntayhtymä, Metsäteollisuus ry, UPM-Kymmene Oy ja Agrocorp Oy ovat tukeneet hallituksen esitystä.